

INTERVIEW

‘Verduurzaming kan opkomst gele hesjes voorkomen’

Circulair bouwen en verbouwen is een urgente, nationale opgave waar iedereen, en met name ook het bouwende bedrijfsleven en de woningcorporaties, zich sterk voor zou moeten maken. Het is aan het kabinet en de Tweede Kamer om hiervoor de benodigde miljarden aan belastinggeld beschikbaar te stellen, vindt hoogleraar Annemieke Roobeek. “Als wij dat in ons kleine, maar bijzonder rijke kikkerlandje niet zouden kunnen opbrengen, dan is de politiek geen knip voor de neus waard.”

DOOR ERIC HARMS

Annemieke Roobeek is hoogleraar Strategie en Transformatie management aan Nyenrode Business Universiteit en CEO van MeetingMoreMinds. Een systeemdenker, zo typeert ze zichzelf. “Ik bouw ecosystemen waarin heel veel partijen vanuit heel veel verschillende invalshoeken met elkaar samenwerken aan een grote uitdaging. Circulaire economie is daarbij een van mijn belangrijkste aandachtsgebieden.”

Samenwerken. Op het eerste gezicht lijkt het bij de bouw in de genen te zitten. Maar juist het tegendeel is volgens Roobeek het geval. “De bouw benadert alles analoog en functioneel, knipt projecten op in technische taken en werkt in stationnetjes na elkaar. De maatschappelijke dimensie is vaak uit het zicht. Dat komt omdat er vooral technische mensen mee bezig zijn. We kennen in de bouw hele grote bedrijven, maar als je die goed bekijkt zie je er tientallen kleine bedrijven onder hangen, die op hun beurt weer samenwerken met heel veel andere aannemers en toeleveranciers.”

“Je kunt zeggen: dat is potentieel een geweldig net-

werk. Maar in de realiteit is het vooral het uitzetten van taken en niet samenwerken, maar langs elkaar werken. De interactie is functioneel en niet creatief of innovatief. Dat gegeven verklaart ook precies waarom innovaties in de bouw zo langzaam tot stand komen en de bouw een van de meest conservatieve sectoren van onze economie is.”

Co-creatie

Het is bovendien totaal in tegenspraak met de uitgangspunten van een circulaire economie. “De realisatie van een circulaire wijk of bedrijventerrein vereist dat we met veel meer aspecten rekening houden dan dat mogelijk is wanneer je alles in kleine stapjes opsplijt en het na elkaar doet. Dat is het interessante van circulair bouwen: het is niet meer de architect of de planoloog die met de blauwdruk komt. De uitdaging is juist dat je in co-creatie het echte vraagstuk bekijkt: hoe duurzaam kunnen we deze wijk maken en past dat in een gezonde en inclusieve samenleving?”

“Het gaat erom integraal te denken vanuit het gebied, met de (toekomstige) gebruikers/bewoners, vanuit de mogelijkheden van de technologie, en samen met investeerders, opdrachtgevers en de overheid. Dat

“Een gezond en leefbaar Nederland voor iedereen”

Roobeek erkent dat met de circulaire benadering hoge kosten zijn gemoeid. “Maar we leven in zo’n verschrikkelijk rijk land, dat we de miljarden die hiervoor nodig zijn makkelijk kunnen opbrengen met elkaar. Zelfs als het tientallen miljarden zijn. We zouden het ook moeten willen, omdat we uiteindelijk naar een heel gezond en leefbaar Nederland voor iedereen toewerken. Dat is de nationale opgave, waar we met elkaar voor staan.” “Als wij er in ons kleine kikkerlandje niet in zouden slagen om, met alle rijkdom die we hebben, de hele grote opgave van het circulair maken van ons land te betalen, dan denk ik dat de politiek geen knip voor de neus waard is. Dit is namelijk een nationale, gezamenlijke opgave, waarover iedereen het eens zou moeten zijn dat een dergelijke besteding van het belastinggeld niet alleen een mooier land oplevert, maar ook nog eens heel veel nieuwe werkgelegenheid, nieuwe consumentenbestedingen plus een nieuw gevoel van maatschappelijke trots. Deze investering heeft met andere woorden een waanzinnig vliegwieleffect, waar de achterenvolgende regeringen Rutte de afgelopen tien jaar ten onrechte totaal geen aandacht voor hebben gehad. Het wordt hoog tijd dat daarin verandering komt.”

samenspel bij elkaar brengen gaat veel verder dan het traditionele projectmanagement, want dat is erg objectgericht. In een circulaire benadering wordt de opgave totaal anders aangevlogen.”

Vraag is wie er in een dergelijk ‘ecosysteem’ het voortouw neemt. Roobeek: “De gemeente kan initieel leading zijn. Zij kan de voorwaarden stellen, bijvoorbeeld voor de realisatie van een duurzame wijk. Maar zij hoeft niet de regie te nemen in de uitvoering. Die uitdaging ligt voor aan wat ik de ‘webbers’ noem: grotendeels onafhankelijke schakelaars die het publieke en private belang aan elkaar kunnen koppelen, die de opgave klein kunnen maken voor de bewoners en gebruikers en haar groot kunnen maken voor de investeerders.

Webbers koppelen de bouwopgave aan de maatschappelijke doelstellingen en brengen de verschillende belangen, interesses, maar ook wensen en voorwaarden bij elkaar. De bouwdirecteur is toch een andere speler; die denkt vanuit het object, de stenen en de installaties. Dit gaat veel breder. En gaat ook

Hoogleraar Annemieke Roobeek: “Duurzame motoren als woningcorporaties zijn in het huidige politieke klimaat volledig lamgelegd.”

over de wensen van de betrokkenen. Zo gezien is de energietransitie een belangrijke trigger voor het op veel grotere schaal anders omgaan met onze gebouwde omgeving en met de bewoners en gebruikers.”

Anders werken

Het neemt niet weg dat bouwbedrijven wel degelijk medeverantwoordelijk zijn voor het welslagen van het circulaire bouwen. “Je mag toch hopen dat ook de top van het bouwbedrijfsleven ondertussen wel door heeft dat de bouw anders moet gaan werken. De grote maatschappelijke uitdagingen van nu – de klimaatverandering, de energietransitie, gebruikers die steeds meer eisen dat een gebouw multifunctioneel ingericht wordt – dwingen hen daartoe.”

“Dat vraagt niet alleen om meer inlevingsvermogen, maar ook op een grotere inzet op verduurzaming, innovatie, multifunctionaliteit en kwaliteit. Gebouwen die circulair zijn, kunnen de komende eeuwen van functie veranderen omdat ze zo fantastisch flexibel gebouwd zijn en van hoge kwaliteit zijn. Dat is een deel

“Bouwbedrijven zijn wel degelijk medeverantwoordelijk voor het welslagen van het circulair bouwen”

van de opgave: gebouwen en omgevingen die duurzaam en flexibel kunnen meegaan met de tijd. En daarvoor moet je een ding heel goed doen in het begin. In de allerhoogste kwaliteit bouwen.”

Nieuwbouw is overigens slechts een klein deel van de opgave. De voornaamste uitdaging zit hem in het circulair verduurzamen van de al gebouwde omgeving. Om die aan te pakken zijn volgens Roobeek vooral de woningcorporaties onmisbaar. “Maar zij zijn de laatste jaren als citroenen uitgeknepen door deze neoliberale politiek. Terwijl juist de woningcorporaties de generatoren van de duurzame woonomgevingen voor de komende decennia zijn. Zij zijn in staat om samen met hun bewoners op grote schaal buurt na buurt

en wijk na wijk te verduurzamen. Maar die motoren zijn in het huidige politieke klimaat volledig lamgelegd.”

Het is daarom tijd voor een herwaardering. “Niet in de laatste plaats omdat de corporaties midden in de samenleving staan. Als zij erin slagen om de bestaande woningvoorraad extreem te verduurzamen betekent dat tegelijkertijd een enorme waardering voor de mensen die daarin wonen. Als de scheidslijn tussen arm en rijk nog groter wordt, bijvoorbeeld omdat de rijke wijken wel worden verduurzaamd en de armere wijken niet, dan zou dat tot de nodige maatschappelijke onrust leiden. Door te verduurzamen kun je juist de opkomst van de gele hesjes helpen voorkomen, omdat je de kwaliteit van wonen, leven en de omgeving op een inclusieve manier verbetert.”

Annemieke Roobeek is een van de sprekers tijdens de Praktijkdag Circulair bouwen, die wordt gehouden op donderdag 18 april 2019.

Meer informatie: www.cobouwcirculair.nl.